

Bu köç o köçdən deyil

Bu günlər Bakının Qaradağ rayonundan respublikanın müxtəlif ərazilərində yataqxana, sanatoriya, yarımçiq tikili və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət növbəti köç karvanı Laçına yola salındı. Uzun illərdən sonra evlərinə dönmək üçün insanların çöhrəsində və baxışlarında ayrılıqların və iztirabların nişanələri təbəssüm dənizində əriyib qeyb olurdu.

Laçına yola düşən bu köç mənə ixtiyarsız olaraq təxminən 35 il əvvəl azərbaycanlıların indiki Ermənistandan (Qərbi Azərbaycandan) başlayan sonsuz köç karvanlarını yada saldı. O dövr doğma yurdlarında yaşayan azərbaycanlılar əvvəlcə bayramlarda ailələrini çıxarıb Azərbaycana gətirirdilər. Sonra bu, adi hala çevrildi və nəticədə bütün azərbaycanlılar son nəfərinədək Ermənistandan qəddarcasına kütləvi surətdə qovuldular.

O vaxt Naxçıvanda işləyirdim. Həmin illərdə muxtar

respublikaya və Azərbaycanın digər sərhəd rayonlarına Ermənistandan azərbaycanlıların vəhşicəsinə qovulmasını müşahidə edirdik. Jurnalistlər bu insanlarla görüşür, dərdləri ilə maraqlanırdılar. Amma heç bir qəzetdə biz bu barədə yazılar görməzdik. Hamı susurdu. Yuxarıdan belə göstəriş verilməmişdi. O illər yüz minlərlə ümitsiz insanın lal baxışlarındakı sonsuz kədəri bu gündə heç bir sözlə ifadə etmək mümkün deyil. Güvənə kimsə yox idi, sadəcə hər kəsin içindəki boşluqlara söykənir-

di. Biz Ermənistandan Azərbaycana gələn sahibsiz köç karvanlarının qarşısında acizliyimizi dərk edirdik.

Sovet qoşunları tərəfindən Azərbaycanda komendant saatı tətbiq olunmuşdu. Mahiyyət etibarlı ilə bu rejim azərbaycanlıların qovulmasına rəsmi nəzarət edirdi. Onların əllərində Ermənistandakı azərbaycanlıların hansı rayonlarından Azərbaycanın hansı rayonlarına köçürüləcəyi barədə dəqiq məlumatlar var idi. Yüz minlərlə insan arxasız və qanundan kənar qalmışdı. O qaçqınların gözlərinin ifadəsindən bilirdin ki, güvəndikləri kimsə yoxdur və hər qaçqın ailəsi özünə güvənməyə məhkum idi.

Ovaxtkı dövlət də bu sonsuz qaçqın köçlərinə sahib çıxmaq iqtidarında deyildi.

Odur ki, qaçqın soydaşlarımız qohumlarının, yaxınlarının evinə yerləşirdi, o da var idisə. Yox idisə, taleyin ümidinə qalırdılar.

Artıq tarixi dedə-baba yurdunda yaşayan azərbaycanlılar son nəfərinədək qovulmuşlar. Heç kim bu zavallıların haqlarını tələb etmədi, heç kim onların müdafiəsinə qalxmadı. Sovet imperiyası ermənilərin tələblərini bayraq etsə də, heç bir azərbaycanlının haqqını qorumadı. Ona görə də bu günün özündə belə, o insanların gözündəki boşluqları, anlaşılmayan faciəvi tənhalığı yaddan çıxarmaq olmur.

Uzun ayrılıqdan sonra Laçına dönmək üçün insanların gözündəki sevinc isə inanılmaz bayram tənənəsi qədər qürurlu idi. 35 il öncə heç vaxt ağlıma belə gətirə bilməzdik ki,

dərddən, kədərdən boğulan yüz minlərlə insan nə vaxtsa beləcə təbəssümlə gülümsəyib geriye öz torpaqlarına dönə biləcəklər.

Azərbaycan dövləti işğaldan azad edilən torpaqlara insanların qayıtması üçün böyük işlər görür. Məhz bu addımların sayəsində Laçına, Zəngilana, Füzuliyə yüzlərlə ailə dönüb. Çox çəkməyəcək, bütün kəndlər, qəsəbə və şəhərlər bərpa ediləcək və yüz minlərlə insan doğma yurdlarına dönəcəklər. Həmçinin gün gələcək ki, vaxtilə Qərbi Azərbaycandakı ata-baba yurdlarından qaçqın düşmüş soydaşlarımız da beynəlxalq qanunlar çərçivəsində evlərinə dönəcəklər.

Bahadır İMANQULİYEV,
"Azərbaycan"